

MUHAMMED ÖZBEK HAN
Altın Orda'ya Altın Çağı
Yaşatan Hükümdar

150179

DR.

İLNUR MİRGALEEV*

RUSÇADAN ÇEV. EFE ÇULHA**

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

* Şehabeddin Mercani Tarih Enstitüsü, dilnur1976@mail.ru

** Marmara Üniversitesi, efulha@gmail.com

Altın Orda'nın ulu hanı Muhammed Özbek, araştırmacılar tarafından büyük Tatar hanı, onun hükümdarlık dönemi ise Altın Orda'nın en parlak devri olarak kabul edilmektedir. Bunun önemli sebeplerinden biri de Muhammed Özbek Han'ın ülkesinde önemli reformlar yapması, Altın Orda'nın İslamlaşmasını sağlamasıdır. Altın Orda'nın parçalanma döneminde ülkede hüküm süren hanlar da Muhammed Özbek'in hüküm sürdüğü devri devletin "altın çağ"ı olarak gördüklerinden kendilerine hep bu ham örnek almış, devletlerini bu büyük hükümdarın dönemine geri döndürmeye çalışmışlardır.

Günümüzde Özbek Han'ın kişiliği yalnızca bilim dünyasının değil, geniş halk kitlelerinin de dikkatini çekmektedir. 2013 yılı başında Muhammed Özbek Han'ın tahta geçişinin 700. yılı kutlandı: Bu vesileyle aynı yıl, Kazan'da dünyanın dört bir yanından 60 bilim insanının katıldığı büyük bir konferans ("Altın Orda'nın Yükselişi: Özbek Han'ın Saltanatı") düzenlendi.

Özbek Han, Çengiz Han'ın büyük oğlu Cuci'nin soyundan gelmektedir. En eski resmi şecereleden biri olan Reşidüddin'in *Şu'ab-i Pencâne* adlı eseri, söz konusu dönemde henüz Altın Orda tahtına geçmemiş olan Özbek'in de bulunduğu ilk Cuciogullarının şeceresi hakkında bilgi vermektedir. Eserde Altın Orda hanlarının şeceresi şu şekilde verilmektedir. "Cuci Han'ın ikinci oğlu Batu, Batu'nun ikinci oğlu Tuhan... Onun beş oğlu vardı: Tarbu, Mengü-Timur, Tuda-Mengü, Taktu-Nuka ve Ugeçi. Tuhan'ın ikinci oğlu Mengü-Timur... Onun on oğlu vardı: ... Tugrulca'nın ise bir oğlu vardı: Özbek."

Özbek Han, yakışıklı biriydi. İbn Tağrıberdi, ondan şu şekilde bahsetmektedir: "Bu eserin ithaf edildiği Özbek Han, cesur, cömert ve yakışıklı biriydi". Şeyh Birzâli'nin vekayinamesinde anlatıldığına göre Özbek Han "çok iyi bir Müslüman, yakışıklı, mükemmel bir mizaca sahip cesur bir adamdı." el-Mufaddal, eserinde görgü tanıklarına dayanarak Özbek hakkında şöyle yazmaktadır: "Bu genç adamın yakışıklı, mükemmel bir karaktere sahip olduğunu söylüyorlar." Ez-Zehibî de şunları yazmaktadır: "Sultan Özbek Han yakışıklı, cesur bir kahramandır." Yine el-Esadi'nin vekayinamesinden Özbek Han'ın son derece yakışıklı olduğunu öğrenmekteyiz. Vassaf Tarihi'nde ise Özbek Han'dan şu şekilde söz edilmektedir: "İslam'ın güzellikleriyle süslenmiş ve ihlas boynu pak imanının incileriyle bezenmiş olan Özbek Han."

14-41

Cumhuriyetin 100. Yılında 100 Türk Büyüğü : Devlet Adamları 2,
haz. Vahit Türk, c. V, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022.
İSAM DN. 294752.